

2. maj 2024

TALEPAPIR TIL FOU SAMRÅDSSPØRGSMÅL B VEDR. HÆNDELSEN PÅ IVER HUITFELDT. DEN 2. MAJ

DET TALTE ORD GÆLDER

Først og fremmest vil jeg gerne takke for muligheden for at komme her i dag. Forsvarskommandoen har fremsendt sin redegørelse, som jeg vil gennemgå i dag.

Som I ved, har der været en del omtale af skibets forsvarssystemer, herunder om Iver Huitfeldt var klar til indsættelse. Og så har der været et forløb med flere forskellige redegørelser.

På baggrund af Forsvarskommandoens redegørelse, vil jeg derfor oplyse Forsvarsudvalget om, hvorvidt Iver Huitfeldt var forberedt til udsendelsen, hvad der skete under træfningen den 9. marts, og hvad der er gjort siden. Slutteligt vil jeg kort oplyse om forløbet med redegørelserne, som ministeriet nu har fået en endelig udgave af, og som vil blive delt med Folketinget og offentligheden.

Redegørelsen er klassificeret. Jeg kan i dag alene tale uklassificeret. I kan komme over og læse den fulde klassificerede redegørelse.

Først vil jeg komme nærmere ind på status, inden Iver Huitfeldt blev udsendt. Forsvarskommandoen har i den endelige redegørelse beskrevet, at skibschefen forud for indsættelsen vurderede, at skibet var fuldt ud klar til opgaveløsningen i rammen af Operation Prosperity Guardian.

Skib og besætning havde netop gennemgået et britisk træningsforløb ved navn "FOST (Fleet Operational Sea Training)", og var dermed i december 2023 blevet certificeret "READY FOR OPERATION". Ifølge redegørelsen opnås dette "*gennem et intensivt og avanceret træningsforløb inden for de primære maritime "warfare" områder.*"

Under det træningsforløb beskriver Forsvarskommandoen, at besætningen oplevede i "*minimum to tilfælde udfordring med dataformidling mellem skibets kontrol- og kommandosystem og det ene radar- og ildledelsessystem, som skibet råder over*". Redegørelsen fortsætter med, at: "*for at undgå, at den konkrete fejl gentog sig, valgte man på fregatten at ændre på måden, hvorpå skibets operatører betjente de pågældende systemer.*"

Generelt blev skibet testet på en række parametre inden udsendelsen. Det beskriver Forsvarskommandoen og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse i redegørelsen. Skibschefen selv havde kort inden afgang vurderet, at skib og besætning var på 95 % af sin evne - med enkelte bekymringer, som kunne løses. De få bekymringer vedrørte ifølge redegørelsen klargøringen og færdigtestningen af installationen af dels

den ene type af skibets kanoner, dels et system til brug for imødegåelse af droner. Men som det fremgår af redegørelsen så vurderede skibschefen forud for indsættelsen: *”at skibet var fuldt ud klar til opgaveløsningen i rammen af Operation Prosperity Guardian.”*

I redegørelsen opsummerer Forsvarskommandoen det sådan her: *”Før engagementet den 9. marts 2024 havde Forsvarskommandoen ikke modtaget meldinger om operative begrænsninger eller bekymringer i f.t. skibets indsættelse i Det Røde Hav.”*

Forsvarskommandoen oplyser i redegørelsen, at i løbet af knap en time om morgenen den 9. marts nedkæmpede fregatten Iver Huitfeldt fire droner i den sydlige del af Det Røde Hav. Det er klart det skarpeste engagement, som et dansk skib har deltaget i, i nyere tid.

I redegørelsen oplyser Forsvarskommandoen, at til bekæmpelsen af de fjendtlige droner anvendtes skibets Evolved Sea Sparrow Missiles (ESSM) samt skibets 76 mm og 35 mm kanoner.

Fregatten har et lagdelt luftforsvar med forskellige våbentyper, der kan skyde mod mål på forskellige afstande. Det består af en række forskellige våben-, radar-, og ildledelsessystemer.

Forsvarskommandoen forklarer det i redegørelsen bl.a. sådan her: *"Hvis ét system sætter ud, kan andre systemer tage over. Det er et rammevilkår for et krigsskib at arbejde med overlappende og redundante systemer, og besætningen er netop trænet i at kæmpe videre og håndtere forskellige scenarier."*

Jeg citerer redegørelsen: "Af skibets rapportering umiddelbart efter engagementet blev det oplyst, at der var nedkæmpet fire droner og at "IVER oplevede enkelte udfordringer på systemer, der vil blive rapporteret på rette systemer". Skibschefen melder endvidere, at han har "tillid til systemerne" på Iver Huitfeldt.

Men der var omkring 30 minutter, hvor Iver ikke kunne skyde med sine medbragte ESSM missiler. Vurderingen fra Forsvarskommandoen, som jeg citerer, er, at: *"det udgjorde en begrænset risiko for skibet, at det ene af skibets våbensystemer ikke var til rådighed i 30 minutter, idet skibet fortsat kunne anvende det primære våbensystem til brug for bekæmpelse af droner."*

Det er selvfølgelig ikke hensigten, at skibet ikke kan affyre sine missiler. Det har Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse undersøgt, og de forholder sig til to mulige fejl i forbindelse med missilaffyringen under kampen. Og nu bliver det lidt teknisk.

Den første er en fejltilstand, som Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse ikke har registreret tidligere, og de vurderer at fejlen opstod i skibets launcher-system, som nu er taget i land og undersøges i samarbejde med leverandøren. Den anden mulige fejl var kendt i forvejen af Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse, og handler om en kendt software-svaghed i grænsefladen mellem skibets ene radar og ildledningssystemet, som ved en særlig operatøradfærd kan få systemet til at låse.

Det fremgår af redegørelsen, at det på nuværende tidspunkt er vurderingen, at der var tale om, at det var den "ukendt(e) type fejl, der gjorde, at ESSM ikke kunne affyres".

Det er altså Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelses analyse, at det var fejltypen i skibets launchersystem, der gjorde at missilerne ikke kunne affyres.

Derudover var der angiveligt problemer med granaterne til 76 mm kanonerne. Der er meldinger om en høj grad af '*early bursts*,' altså at granaterne sprænger kort efter de forlader kanonen.

Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse har siden undersøgt både videomateriale fra kampen og forsøgt en testskydning med samme produktionsbatch af granater. De ser ikke tilsvarende fejlreter, men der er endnu usikkerheder, og det vurderes svært at drage entydige konklusioner.

Ikke desto mindre, opsummerer redegørelsen at: *"granaterne regelmæssigt bliver testet hhv. hvert 3. år (prøveskydninger) og hvert 5. år (laboratorietest af drivladninger), og der kunne på tidspunkterne for de seneste tests ikke konstateres fejl ved pågældende produktionsbatch. Det er dog vurderet relevant at fortsætte analyserne på artilleriområdet for at udbygge datagrundlaget og skabe det bedst mulige grundlag for endelige konklusioner og læringspunkter."*

Endelig var der kortvarigt også problemer med 35 mm kanonen under anden halvdel af engagementet. Ifølge Forsvarskommandoen bliver *"kanonen først anvendelig igen efter nedskydningen af den fjerde drone."*

Jeg er også i samrådsspørgsmålet blevet spurgt ind til, hvad der skal drages af konsekvenser.

Først vil jeg nævne, at Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse har iværksat en række undersøgelser af både granater og computersystemer, og hvad der skete af fejl. Det beskrives i redegørelsen, at *"Analyserne fortsætter i samarbejde mellem Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse og Søværnet under inddragelse af kompetencepersoner, såvel inden for som uden for Forsvaret, med henblik på at skabe et mere fuldstændigt konklusionsgrundlag."*

Den første konsekvens, da jeg selv blev gjort opmærksom på problemerne, var, at jeg bad om en redegørelse af hele forløbet.

Ifølge redegørelsen blev Forsvarschefen orienteret *"få timer efter nedskydningen af de fire droner om episoden."* Forsvarsministeriets departement blev orienteret om selve hændelsen *"umiddelbart efter engagementet den 9. marts."*

Allerede den 10. marts *"blev der indledt en dialog mellem fregatten, Forsvarskommandoen, og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse"*, som omhandlede udfordringerne under engagementet. I redegørelsen står at *"denne information tilgik på dette tidspunkt ikke Forsvarets Ledelse."*

Den 11. marts gennemgik chefen for Iver Huitfeldt hele hændelsesforløbet med Forsvarschefen. Ifølge redegørelsen: *"Det blev nævnt at man under engagementet havde 'observeret nogle fejl ved ildledelsessystemet', ligesom der var konstateret 'en stor mængde tidlige detonationer på 76 mm granater'. Det var skibschefens vurdering, at de indtrufne fejl i situationen 'kunne have været kampafgørende, såfremt der var kommet yderligere trusler.'"*

På samme briefing, var det skibschefens vurdering *"at Iver Huitfeldt kunne fortsætte sin eksisterende opgaveløsning, hvorfor der ikke blev foretaget operative omdisponeringer."*

Ifølge redegørelsen, *"besluttede Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse på baggrund af deres foreløbige undersøgelse, at skibets ene radar og ildledelsessystem udelukkende skulle anvendes som luftvarslingsradar."* Det var den 13. marts.

Og senere samme dag, i forlængelse af den besked fra Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse, sendte chefen for Iver Huitfeldt så den meget omtalte fejlmeddelelse, som OLF har skrevet om.

Først fredag den 15. marts tilgår helt overordnede oplysninger om udfordringer departementet i en såkaldt XSUM meddelelse, som vi modtog dagligt under indsættelsen. Deri stod alene, at *"Udfordringer med våbensystemer søges udbedret."*

Forsvarsministeriet forsøgte samme dag at få en telefonisk uddybning af, hvad der lå i den sætning. Hertil oplyste Forsvarskommandoen, at der var tale om udfordringer med et radar- og ildledelsessystem, som man arbejdede med at finde en løsning på. Skibet ville som Forsvarskommandoen skriver: *"være under beskyttende radardækning fra et amerikansk krigsskib, hvorved sårbarheden ved den reducerede radardækning for Iver Huitfeldt var inddækket."*

Af klassifikationshensyn, og da det ikke blev fremstillet som en hastende udfordring, blev det aftalt, at nærmere information ville følge på et kommende relationsmøde som blev flyttet fra

fredag den 15. marts til mandag den 18. marts mellem chefen for operationsstaben og departementet.

På det relationsmøde orienteredes om engagementet den 9. marts. Jeg citerer at: *“En central pointe var, at skibet havde leveret som forventet og nedkæmpet fire mål (droner). På baggrund af erfaringerne på skibet i forbindelse med engagementet, besluttede Forsvaret, at skibet skulle patruljere i et område med et lavere trusselsniveau, så længe undersøgelserne af de erkendte/konstaterede udfordringer pågik.”*

Det er mødet her, der gav anledning til forløbet med to redegørelser, og som skabte et meget rodet forløb den 3. april. I den første foreløbige redegørelse fremgik det, at departementet på mødet den 18. marts fik yderligere information om de konkrete udfordringer med våbensystemer på fregatten. Det stemte ikke med departementets opfattelse, og departementet sendte derfor den 4. april en mail til Forsvarskommandoen, hvoraf det bl.a. fremgik, at departementet ikke kunne bekræfte Forsvarskommandoens udlægning af mødet den 18. marts.

Jeg vil her citere Forsvarskommandoens ord fra den endelige redegørelse:

“Ved middagstid den 3. april 2024 fik Forsvarskommandoen mundtligt oplyst, at Forsvarsministeriet ikke kunne genkende Forsvarskommandoens udlægning af, hvad der var blevet oplyst på mødet den 18. marts 2024. På den baggrund iværksatte

Forsvarskommandoen af egen drift en validering af, hvad der præcist var blevet sagt på mødet den 18. marts 2024. Som led heri blev dagsorden, mødenotater mv. gennemgået."

I Forsvarsministeriets mail til Forsvarskommandoen fremgik det bl.a. at:: *"Departementet kan ikke bekræfte den beskrivelse, der fremgår af Forsvarskommandoens foreløbige redegørelse, hvor det oplyses, at Forsvarsministeriet fik yderligere information om "udfordringerne på våbensystemerne" under et generelt relationsmøde mellem chefen for Forsvarskommandoens operationsstab og Center for Sikkerhed og Operationer den 18. marts 2024, herunder information om pre-burst af brisantgranater fra 76mm pjecerne samt uhensigtsmæssigheder på skibets ildledning. Beskrivelsen svarer ikke til den opfattelse, som de tilstedeværende fem chefer/teamledere fra CSO i departementet har fra mødet og fremgår heller ikke af de noter, som to mødedeltagere fra departementet har fra mødet. Det er departementets opfattelse, at der på mødet blev givet en kort orientering om hændelsen den 9. marts 2024, hvor budskabet var, at det var forløbet godt og samtidig havde givet anledning til læring. Ved orienteringen var det indtrykket, at der ved situationen i forhold til fregatten ikke var særligt kritiske forhold, som skulle iagttages eller følges op på."*

Som Forsvarskommandoen skriver i den endelige redegørelse:

"På baggrund af Forsvarskommandoens gennemgang af materiale fra mødet med Forsvarsministeriet den 18. marts 2024, blev det erkendt, at det ikke kunne bekræftes, at "pre-burst"

af brisantgranater fra 76 mm pjecerne og uhensigtsmæssigheder på ildledelsessystemet specifikt blev nævnt på relationsmødet den 18. marts 2024, og at Forsvarsministeriet dermed ikke fik yderligere information om udfordringer på våbensystemer. Som følge heraf, måtte den foreløbige redegørelse korrigeres.”

Altså kunne Forsvarskommandoen ikke bekræfte, at de reelle oplysninger om udfordringerne på våbensystemerne var nået til Forsvarsministeriets departement, som det ellers fremstod fra den første redegørelse og sendte derfor en korrigeret redegørelse.

Da forsvarschefen briefede Det Udenrigspolitiske Nævn, Forsvarsudvalget og partilederne her i Folketinget den 13. marts, ville det have været naturligt, at I blev informeret om udfordringerne. Herom skriver Forsvarskommandoen selv i redegørelsen: *”Den 13. marts 2024 orienterede forsvarschefen de politiske partiledere og medlemmerne af henholdsvis Det Udenrigspolitiske Nævn (UPN) og Forsvarsudvalget (FOU) om Iver Huitfeldts nedskydning af fire droner i Det Røde Hav den 9. marts. Der blev ikke orienteret om udfordringerne i forbindelse med engagementet.”*

Det var altså forløbet.

Jeg tager den endelige redegørelse til efterretning. Men det er vigtigt for mig, at Folketinget holdes tæt orienteret, og det er bl.a. også derfor, at jeg har været frustreret over forløbet her.

For der var jo muligheder, hvor det politiske niveau kunne være orienteret. Det skal fremadrette fungere bedre. Det har jeg også betonet over for den nye, fungerende forsvarschef.

I vil snarest muligt få mulighed for at læse redegørelsen. Og en uklassificeret version vil blive offentliggjort.

Til sidst er det vigtigt for mig at understrege, at skibet var meldt klar til at blive udsendt - også ifølge redegørelsen. Og at Iver Huitfeldt og besætningen løste opgaven, som skibet er bygget og besætningen trænet til, på trods af udfordringerne.

Lad mig endelig afslutningsvis for den gode ordens skyld oplyse, at Forsvarets ledelse på forligskredsmødet her til morgen har orienteret om, at en tidligere ansat i Forsvaret har henvendt sig vedrørende materieludfordringerne på fregatten. FKO har vurderet, at denne henvendelse ikke ændrer på den endelige redegørelse.

Tak for ordet.